

Is there room for new beauty?

Er was enkel bedrijvigheid aan me heen. De vele uitgeleefde bussen reden chaotisch door elkaar heen, het wegdek was kapot en de nieuwe huizen die langs de weg waren gebouwd zagen er al versleten uit. Alles was lelijk daar. Ik was in Longgang, in de Pearl River Delta. Het is een gebied waar niemand is geboren, iedereen komt van buiten. Een gebied waar alles op productie is gericht. Waar de mens enkel een instrument is om dit te kunnen bereiken. In mijn hotel was er op de tweede verdieping een discotheek voor degene die het succes verdient hadden. Ze werden bij de ingang verwelkomt door de mooiste meisjes van de stad.

Schoonheid is rationeel gezien volstrekt overbodig maar blijkbaar kan je niet zonder. Daar in die voorstad van Shenzhen, in dat oneindige fabrieksterrein ontbreekt er iets dat het leven draagbaar maakt. Het geld stroomt er, de gepoetste gedeelten van dit gebied hebben een erg hoge concentratie Nike, Adidas en Puma winkels. Maar zoals een vriend me vertelde; ook heb je geld, je blijft arm aangezien alles dat je kan kopen lelijk is, op die paar meisjes na.

Een week later zit ik in de nieuwe Rabozaal van de Stadsschouwburg, in een stad die mooi genoemd kan worden, te wachten op twee lezingen die over schoonheid zullen gaan. In de hoog oplopende zaal kijken de mensen opzichtig om zich heen, het moment van het gebruikelijke ritueel van begroeting. Jongens met rode T-shirts zijn nog in de weer met een microfoon.

Frédérique Bergholtz komt naar voren en leidt de avond in. Met een licht rillende stem bedankt ze ieder die heeft bijgedragen aan de avond. Verborgen in de spanning hoor ik een licht accent, een zwak accent die je enkel hoort als je uit dezelfde streek afkomstig bent. Al snel luister ik niet meer naar de opsomming van de verschillende subsidiegevers maar concentreer ik me geheel op haar accent. Is ze van Maastricht of komt ze uit een van de omringende dorpen?

Als ze is uitgesproken komt Karim Benammar het podium op en introduceert de sprekers van de avond. Hij schenkt aandacht aan de 'beautiful new room' waarin we ons bevinden. Aan het decor van de voorstelling die morgen zal plaatsvinden. Hij citeert Adorno's statement dat 'to write poetry after Auschwitz is an act of barbarism'. 'Is there room for new beauty?', vraagt hij zich af. Hijzelf is goed gekleed, een mooi zwart Maopak en zijn engels heeft een prachtig accent dat ik niet goed thuis kan plaatsen. Ik hoor een aantal jaren Engeland, zijn huidige woonplaats hier in Nederland en nog iets. Een man met een aantrekkelijke spraak. Opeens herinner ik me het antwoord van Roger Bruegel op het statement van Adorno. 'Na Auschwitz is er juist behoefte aan meer poëzie, het rationele denken heeft immers volkomen gefaald'.

Marina Warner start haar betoog met het tonen van monsters. Prachtige beelden van onder andere Carravagio verschijnen op het scherm. Zij verklaart de traditionele kenmerken van het monster, het waarschuwen voor het gevaar. De nieuwe schoonheid bevindt zich achter de dingen waar we niet naar kunnen kijken, betoogt ze, het bevindt zich achter de monster. Of zoals zij zegt het monster 'demonstro', toont. Joan Jonas

verschijnt op het scherm en ik merk dat ik de draad van het verhaal nu al begin te verliezen. Ze is slechts 10 minuten aan het praten. Ik vang flarden op van haar betoog, het 'onspeakable'. Kiki Smith verschijnt op het scherm, beelden van haarzelf met dierenklauwen, bokkenpoten, hybriden vormen. De lichamen van de vrouw staan centraal, haar schoonheid. Collages waarin de vrouw tot monster wordt omgevormd. Een beeld van een vrouw die een koe geworden is, een prachtige prent. Marina Warner verteld geen onzin maar toch kan ik niet volgen. Haar manier van spreken is monotoon, één toon. Ik mis de stilte, het volumeverschil, de twijfel, de zelfspot. Het verhaal is goed voorbereid, voorzien van de prachtigste beelden.

Misschien worden de beelden te eenduidig geïnterpreteerd, vanuit een zichzelf te beperkende ideologie. Maar meer dan dat mis ik een schoonheid in de voordracht, een schoonheid die het woord hoorbaar maakt. Ze praat over de terugkeer van het animisme. Gefocust op de woorden en dé betekenis verandert ze nooit van ritme, creëert ze nooit een rustpunt. Over wie spreekt ze, wat zegt ze? Het ontbreken van schoonheid in haar vorm maken haar woorden onhoorbaar. Flarden van beelden blijven me bij, Roodkapje met een baard, de harige dochter, een moeder die sterft op een stoel, een kwal. Ik kijk naar haar kralen ketting. Haar laatste beeld is dat van Joan Jonas die de wolf voorttrekt in de *The Shape, The Scent, The Feel of Things*.

Na de pauze vervolgt Dominique Gonzalez-Foerster de avond. Zij was het persoon waarvoor ik naar de avond was gekomen. Om precies te zijn haar tentoonstelling *Expodrome* in het Musée d'Art Moderne de la Ville de Paris in 2007. Deze presentatie was perfect. Er was een eigen beeldtaal gecreëerd met een speciale typografie, kleurcombinatie, verdichtingen en leegten waarin alle belangrijke oude werken en een aantal nieuwe in terugkwamen. Vaak was haar werk niet eenduidig te vatten maar zoals zij zelf later in haar betoog zou zeggen, het had zijn eigen schoonheid. Zij leidt zichzelf in, somt haar belangrijkste tentoonstellingen op en vertelt over haar verbazing uitgenodigd te zijn voor deze avond. Voorzichtig probeert ze schoonheid, wat het voor haar betekent, te definiëren. Zij praat over de betekenis van de boeken van JJ Ballard voor haar werk. De lege plekken, de verlaten snelwegen en direct denk ik aan haar video die opgenomen is in een verlaten park in Tapei, het regent, er gebeurt niets, men praat wat voor zich uit; it has a kind of beauty. Gonzalez-Foerster laat weinig beelden zien, hooguit een kaft van een boek dat on/bedoeld stuntelig gespiegeld wordt geprojecteerd op het grote scherm. Zij praat in beelden, rustig met een zwaar accent. Het lijkt een improvisatie en er vallen stiltes. Ze laat beelden zien uit boeken op een simpele manier, doet zich geen moeite de spiegeling van de projectie te corrigeren. Ze vordert rustig in haar verhaal en komt aan bij haar laatste grote werk voor de Turbine Hall in de Tate Modern, *Shelter*. Even valt de overdracht van woorden in elkaar als ze gaat voorlezen. De eentonigheid keert terug en de woorden vliegen over me heen zonder dat ze me raken. De film die volgt bevat geen woorden. We zien gele en blauwe stapelbedden waar kinderen doorheen rennen. Ze dragen hun schooluniform. We horen dat het regent, hard regent. Steeds weer veranderd de kleur van het licht. De kinderen zitten onder een amorfe sculptuur, praten, spelen tikkertje. Even later zitten ze op de stapelbedden, de muziek wordt steeds luider dominant, geluiden van buiten vallen weg. De gebroken arm van een van de jongens springt in het oog. De camera is boven hen. Inmiddels slapen ze, naast elkaar, het einde van de film.

De film is nog niet af zegt Gonzalez-Foerster. Of lijkt hij alsof hij nog niet af is? What is real or invented vroeg ze zich eerder af. Het lijkt een spel dat ze speelt, het is een vorm, een vorm om dat ontastbare in het werk overdrachtelijk te maken. Ze waagt zich niet aan duidelijke uitspraken maar creëert steeds weer een prachtig mistgordijn.

Hoewel, ze wordt uiteindelijk concreet als ze het verschil tussen haar woonplaatsen Rio de Janeiro en Parijs beschrijft. Het organische van Rio tegenover het individualistische karakter van Parijs op dit moment. Maar er zijn lichtpunten in Parijs de laatste tijd, verteld ze. De publieke voordrachten van het boek *La Princesse de Clèves* als protest tegen de hervormingen, de verzakeling, van het onderwijssysteem die Sarkozy wil doorvoeren. Deze had franse onderwijs systeem belachelijk gemaakt, zo stoffig genoemd, aangezien het zelfs in examens vragen stelt over een boek uit 1678, *La Princesse de Clèves*. De verkoop van het boek is inmiddels de lucht in geschoten en vele mensen verliezen weer hun tijd aan dit boek over een onmogelijke liefde. Een ander voorbeeld is de "Ronde infinie des obstinés", zegt ze, ook een protest tegen de onderwijshervormingen. Mensen lopen non-stop zoals de Dwaze Moeders in cirkels voor Hotel de Ville in Parijs. 24 uur per dag totdat ze krijgen wat ze willen hebben. Het is niet direct duidelijk waarom de mensen die cirkels draaien.

Als slot verteld ze over de merkwaardige arrestatie van een vrouw, Yildune Lévy, die beschuldigd was samen met haar Julien Coupat een TGV lijn gesaboteerd te hebben.

Deze mensen zijn een van de oprichters van het Tiqqun, een radicaal filosofisch tijdschrift. HOW TO DO? Not what to do? How to? The question of the means, schreven zij in het pamflet 'How to'. De gehele commune in Tranac waar zij deel van uit maakte werd als terroristische beweging gebrandmerkt maar uiteindelijk is iedereen vrijgekomen wegens gebrek aan bewijs. Gonzalez-Foerster laat kleurige lappen stof zien die gebruikt werden in de protesten tegen deze arrestaties. Kleurige lappen stof, een mooie vorm, iets dat een schoonheid in zich heeft, een betekenis creëert.

Matthijs de Bruijne

Getuigenis 'New Beauty', 22 juni 2009, Stadsschouwburg Amsterdam